
Gabriela Havlůjová: Myslím, že je potřeba upozornit na významné historické události jinak

Gabriela Havlůjová absolvovala bakalářské studium na Filozofické fakultě UK, na [Fakultě humanitních studií UK](#) vystudovala navazující magisterský obor [Orální historie – Soudobé dějiny](#). V současné době působí na Kladenském magistrátu, kde pracuje jako koordinátorka spolupráce se spolky a občanskými aktivisty. Dlouhodobě se věnuje orální historii, v rámci připomínky pochodu českých legionářů absolvovala maraton přes zmrzlý Bajkal.

Po bakalářském studiu historie na Filozofické fakultě UK jste na Fakultě humanitních studií vystudovala magisterský obor Orální historie – Soudobé dějiny. Co Vás vedlo ke změně fakulty?

Už když jsem byla na gymnáziu, začal můj zájem o historii. To mi bylo patnáct let. Už tenkrát jsem kontaktovala Miroslava Vaňka, tehdy nebyla žádná asociace orální historie, žádný obor. Od těch patnácti let jsem nahrávala rozhovory s pamětníky a v prváku na gymplu jsem si říkala, že bych se měla nějak vzdělat v tom, jak nahrávat rozhovory, jak komunikovat se staršími lidmi. Napsala jsem tedy M. Vaňkovi a on mi pak několikrát řekl, že ten e-mail má dodnes

schovaný. Napsala jsem mu, že jsem vděčná, že mu vyšla kniha v Akademii věd. Byla to první brožura k tomu, jak orální historii dělat. Ukazovala, že to není jen takový rozhovor mezi dvěma lidmi, ale odborná metoda. Napsala jsem mu, že jsem se v tom trochu plácala jako mladá studentka, ale zároveň si uvědomovala, že jsem leckdy jediná, kdo s tím pamětníkem mluví a že mi jeho praktická příručka otevřela dveře k tomu, dělat to pořádně. Potom jsem vystudovala bakalářský obor na Filozofické fakultě, ale prostě ten obor historie na FF je opravdu od nejstarších dějin, těch novodobých se člověk dotkne spíše až v navazujícím studiu. Já pracovala s pamětníky a chtěla jsem dělat soudobé dějiny. Potom během mého studia vzniknul nový obor na FHS. Sice jsem na Filozofické pokračovala, současně jsem dělala magistra i tam, ale blíž mi byla orální historie, kde jsem po tolika letech dělala, co mě opravdu baví. Předměty, které tam byly, to pro mě bylo jako ušitě na míru. V rámci jednoho předmětu se třeba dělala terénní výzkum, nahrávaly se rozhovory s pamětníky v terénu. Potom se v rámci skupiny rozebíralo, co jsme dělali špatně, jak jsme měli postupovat. Pro mě to bylo motivující a bavilo mě to. Byla tam skvělá parta. Metoda orální historie není „vezmu diktafon a jdu nahrávat“, ale zasednul vždy nejprve přípravný tým, kde vznikaly otázky v okruhu historiků. Za to jsem byla vděčná. Do té doby jsem nahrála na sto rozhovorů sama a tohle pro mě bylo skvělé. To bylo splnění snu.

Kde se u Vás vzal tak silný zájem o historii? Vedli Vás k tomu rodiče?

Ve třinácti letech jsem s rodiči navštívila koncentrační tábor Osvětim, tenkrát mě to zasáhlo. Od té doby jsem nebyla žádná puberťačka. Četla jsem vzpomínky pamětníků, rodiče mě zásobili knihami od přeživších. Mně to pořád nestačilo a začala jsem pátrat, kdo ještě žije. Měla jsem to štěstí, že jsem začala v patnácti letech, což už je dnes přes sedmáct let. Pamětníků tehdy žilo ještě dost. Bylo to skvělé v tom, že jsem sice třeba někdy neodborně, ale nahrála jsem rozhovory, které už dneska nikdo nezopakuje, protože ti lidé zemřeli.

Vrátíme se k Vašemu studiu. Viděla jste veliký rozdíl mezi studiem na FF a na FHS?

Určitě byl velký rozdíl v tom, že jsem na FHS studovala kombinovanou formu studia. Sice to byla jednou za měsíc víkendová výuka, ale ten obor byl koncipovaný tak, že nás bylo asi čtyřicet studentů a znali jsme se všichni dohromady. Byli jsme spolu celý víkend a byla tam přátelštější atmosféra, než v tom úzkém kruhu na FF. Tam jste se mohla seznámit v rámci diplomového semináře třeba s pěti lidmi, ale tady to bylo takové širší. Zároveň i učitelé, tím, že s námi trávili celé dny, tak během dvou tří víkendů už tam opravdu byla fajn atmosféra. Co se týče předmětů, přece jen na FF je to pořád takové tradiční studium historie. Musíte absolvovat náročné zkoušky i ze středověku, novověku. Pro mě témata, která mě nebavila, na zkoušku jsem se musela dlouze připravovat. Nešlo mi to tak, jako když se učíte soudobé dějiny, nahráváte rozhovory a do toho si čtete literaturu, která s tím souvisí. Baví vás to a těšíte se z toho, co se dozvídáte studiem. Tady čtete spoustu knih, které vás sice posouvají, ale týkají se vývoje ve 20. století spíše okrajově.

Říkala jste, že jste šla primárně za Miroslavem Vaňkem, ale potkala jste během svého studia na FHS nějakého dalšího vyučujícího, který vás ovlivnil?

Mirek Vaněk byl ten úplně první kontakt v patnácti letech, kdy jsme vůbec nevěděla, kdo to je. Pomohl mi s prvním ukotvením v metodě. Diplomovou práci jsem psala u Pavlem Mückeho, který se specializoval na druhou světovou válku a v té době, myslím, dokončoval výzkum o letcích RAF. To mi bylo blízké. Já pracovala na tématu Lidice. Měli jsme k sobě tedy tematicky blíž.

Pamatujete si nějaký předmět, který Vás bavil víc než ostatní nebo naopak, který Vám dělal potíže?

Vzpomínám si na otázku u přijímaček – co jsou soudobé dějiny? Soudobé pro mě začínají tím, pokud žije pamětník. Je pravda, že v rámci studia jsme se spíš zaměřovali už na dobu roku osmašedesát, normalizaci a komunistickou dobu. Já jsem pořád inklinovala k druhé světové válce, ale bylo nás víc studentů. Co mě překvapilo, byl předmět s panem profesorem Milošem Havelkou. To bylo velmi náročné. Já jsem byla zvyklá z FF na to, že musíme přečíst deset patnáct publikací na jednu zkoušku. Pan Havelka měl povinné, i pro nás kombinované studenty, pro které to nebyl klíčový předmět, přečíst patnáct publikací a vypracovat z každé knihy deset stran shrnutí. To byla jako defacto sto stránková práce. Na druhou stranu se vám ty knihy hodí skoro do všech předmětů, tak se z toho dalo čerpat i v dalším studiu. Nelituji toho, ale je pravda, že mě to tehdy překvapilo. Byl to asi nejnáročnější předmět během mého vysokoškolského studia. Zároveň jsme měli na FHS třeba víkendový pobyt na severu Čech, kam vedení oboru pozvalo nějaké undergroundové kapely. Já poslouchám Evropu 2 a byl to pro mě šok. (smích) Jedna z nich se jmenovala třeba Čistírna. Pro mě to bylo neuvěřitelné, co jsme vyslechli, a druhý den na to navazovalo studium undergroundu 80. a 90. let. To pro mě to byla neuvěřitelná výuka.

Na Kladenském magistrátu pracujete jako koordinátorka spolupráce se spolky, občanskými aktivisty a rozvíjení dědictví města. Mnoho absolventů FHS je společensky angažovaná, není jim lhostejné, co se ve společnosti děje. Objevila tuto Vaši stránku FHS nebo už ve Vás dávno byla?

Myslím si, že když se podíváte na strukturu studentů oboru Orální historie – Soudobé dějiny a klasického studenta historie, tak to je obrovský rozdíl. Neříkám, že klasický student historie musí mít silné brýle a vytahaný svetr, ale když se podíváte do studovny, tak ti lidé jsou spíše takoví badatelé, uzavřenější do sebe. Nechci generalizovat, ale když to porovnáte, je to tak. Na FHS chtějí dělat orální historii, to znamená vést rozhovory, musí mít nějaké vystupování, musí být empatičtí. Jinak by jim pamětníci nic neřekli. Když se zpětně podívám na kariéru spolužáků na FHS, tak působí většinou jako žurnalisté, tiskoví mluvčí, lidé, kteří už nějakým způsobem s lidmi komunikují. U mě to bylo podobné. V rámci FHS nás naučili rozhovory vést a analyzovat, a to se projevilo i v zaměstnání. Kamkoliv jsem nastoupila. Předtím jsem byla v Národním muzeu, před mateřskou dovolenou i v Zdravotní pojišťovně ministerstva vnitra na personálním oddělení a tenkrát se mi tam smáli, že můj první krok bylo nahrávání rozhovorů o historii firmy se zaměstnanci. Pořád jsem k tomu inklinovala. V Národním muzeu jsem dělala sbírku sportovního aerobiku a zase jsem si našla trenéry, reprezentanty a udělala jsem tam audio archiv. Teď na kladenském magistrátě působím jako koordinátorka se spolky, spolupracuji v rámci rozvíjení dědictví města Kladna a v rámci toho mám na starosti třeba třicet spolků, které tam působí. Od legionářů po horníky, ale třeba i numismatiky. Vždycky to probíhá tak, že spolek se přijde představit a klasicky nahrajeme rozhovor. Moje úchylka. Často to jsou spolky fungující osmdesát, sto let. Tím pádem i v rámci magistrátu vzniká archivní sbírka i to je historie našeho města. Spolky to jsou nejenom instituce, ale i lidé. Zjišťují, jak se setkávali, jak spolek fungoval třeba i za minulého režimu. Zároveň si tam dělám svůj postranní výzkum v tom, jaká je struktura lidí, kteří se do spolkové činnosti zapojují. Jsou to dnes spíš starší lidé. Mladší lidé spolkovou činnost provádí třeba na sociálních sítích, což ta starší generace neumí, a je to dobře.

Máme představu, kolik hodin materiálu už jste nahrála?

Podle metody orální historie by rozhovor neměl trvat víc než dvě hodiny. To se mi v životě nepovedlo, mám i šestihodinové rozhovory. Razím názor, že když ten člověk má, co říct, a chce vyprávět, tak ho po dvou hodinách neutnu. Když přednáším o tom, jaké jsou přednosti a limity orální historie, tak sama na svém příkladu říkám, že nezvládám časové rozmezí rozhovorů. Když vezmeme dvě stě dvacet rozhovorů a průměrně tří hodinový rozhovor. To bude třeba šest set hodin nahraného materiálu.

Přepisujete si rozhovory?

Dělala jsem to během studia na FHS, přepisovala jsem, nebo jsem si platila přepisovatelky, ale ty rozhovory mají i pět hodin, to bylo třeba i sto stran přepisu, tak už to nedělám. Přistoupila jsem k metodě, že přílohou různých prací a článků může být CD s celým rozhovorem, přepisují z rozhovorů jen pasáže, kde uvedu čas a myslím, že je to dostatečné.

Co Vaše dcerka, kterou jste zmiňovala, nahrála už nějaký rozhovor?

Dcerka (roztomile), když zjistila, že se orientuji na tu starší generaci, tak třeba jdeme po ulici, jde proti nám starší paní a dcera říká: „Zastav ji, to máš ráda ne?“ Má mě spojenou, že každého oslovím a hned nahrávám. V tomhle je od malička, tak je empatická, byla se mnou několikrát nahrávat, když to jinak nešlo. Vydrží poslouchat a třeba to v ní něco zanechá. Zná historii Lidic a druhou světovou válku, uvidíme, jestli jí to odradí, nebo jí to bude také blízké.

Založila jste Spolek pro zachování odkazu českého odboje. S tím souvisí, že jste v březnu absolvovala maraton po zmrzlém Bajkalu ve stopách českých legionářů. Jela jste tam více jako historička nebo více jako sportovkyně?

Určitě jako historička, všichni tam z toho byli v šoku. Ten běh patří mezi deset nejextrémnějších běhů na světě. Většina těch běžců, co tam byla, tak opravdu jsou ultramaratonci. Pro ně to bylo vyvrcholení běžecké kariéry. Každý běžec se měl první den představit a říct, proč to běží. Já jsem se představila, že jsem historička z Kladna, že zrovna dneska má T. G. Masaryk výročí narození a v letošním roce si připomínáme sto let naší republiky, to už na mě koukali zvláště, jako na blázna. Jako dobře, ale ve smyslu „jak to souvisí s tím během“. Tak říkám, že legionáři zrovna v těch místech, kde my běžíme, tak přecházeli Bajkal. Všichni z toho byli vyřízení. Báli se, že umrznu na jezeře. Zároveň tam byla podmínka sportovní, neříkám, že jsem sportovec. Ale muselo se jako podmínka uběhnout deset kilometrů pod hodinu. To jsem se hecnula, zjistila jsem, že mám vůli silnější než tělo a uběhla jsem to. Připustili mě tak ke startu. Běžela jsem to, protože během studia už na střední škole jsem si říkala, že když se připomíná nějaká historická událost a někdo pokládá věnec, že to ve mně dostatečně nerezonuje a myslím, že ani ve společnosti. Myslím, že je potřeba upozornit na významné historické události jinak. Buď to děláme příběhy – když máme kladení věnců, tak se snažím vypíchnout nějaký konkrétní osud člověka. Daří se tím oslovovat mladší generaci. Říkala jsem si, že na vlastním příkladu můžu udělat něco jinak. Když si řekneme, že legionáři putovali přes celé Rusko, tak je to pro většinu lidí nepředstavitelné. Když pak třeba uděláte to, že přeběhnete Bajkal, tak to docela rezonovalo, zvláště v mém regionu, kde po mém návratu několik spolků nebo škol poprosilo o přednášku „Sibiří po stopách legionářů“. Jdu mezi studenty, a kdybych jednoho zaujala tímhle příběhem, tak myslím, že by to bylo dobré.

Jela jste tam sama?

Vydala jsem se právě sama, protože to je trošku možná takový únik, říkám to poprvé, ale protože jsem často s pamětníky, potřebuji být i sama a mít klid, odpočinout si. A ten klid jsem našla na Sibiři. Ráda se tam vracím. Trávím třeba i tři dny ve vlaku, kde mám úplně klid. Když se podíváte z okna, třeba i po pěti hodinách, tak je tam pořád ta samá příroda, je to obrovský prostor. Zároveň i na tom Bajkalu, sice minus třicet stupňů, ale jste sama uprostřed jezera, a ta příroda! To je takový můj ventil. Je to forma odpočinku. Je pravda, že to má svoje následky. Něco to stojí, ale naplňuje mě to.

Nebála jste se o svoji bezpečnost? Žena sama v Rusku.

Původně jsem se bála nejvíce toho běhu, že tam po kilometru padnu a umrznu. Nevěděla jsem, jaká bude organizace na Sibiři, ale to mě příjemně překvapilo. Spíš jsem se pak měla obavy, když jsem putovala po Sibiři místními aerolinkami, musela jsem přestupovat ve městě, kde je jenom diamantový důl a v letadle jsem byla jenom já, letuška a padesát chlapů – dělníků se zlatými zuby. To jsem se dlouho takhle nebála, nakonec nebyl žádný problém, ale jen ten pocit, že jste sama mezi tolika chlapy, to jsem se opravdu bála. Lidé jsou tam otevření, snaží se vám pomoci. Vše jsou jen naše předsudky, vidíte někoho v kožené době se zlatými zuby a máte z něj pocitově strach.

Máte plány do budoucna?

Teď mám takovou svoji dvouletku, v roce 2020 bude sto let Ledového pochodu přes Bajkal. Říkala jsem si, že jezdit sama tam nestačí a chtěli bychom ve spolupráci s Legionářkou obcí uspořádat zájezd, že bychom udělali přechod přes zmrzlý Bajkal. Zvažujeme kolem čtyřiceti lidí, jeden vagon Čechů by jel od Bajkalu možná až do Vladivostoku. Uctíme památku padlých i přeživších hrdinů po sto letech přímo tam. To je můj dlouhodobější cíl.

Je něco, na co jako absolventka FHS ještě vzpomínáte?

Jediné, co mě mrzelo, tím, že jsem byla dálkový student, jsem si neužila ten život na fakultě v Jinonicích. Tím kombinovaným studiem se ošidíte o to, že tam netrávíte čas v kampusu. Tady Filozofická fakulta má výhodu, že je

uprostřed města. Má to svoje kouzlo. Jinonice byly ale takové moderní studentské prostředí, kde jsem se ale vždy jen mihla.

21. 5. 2018
Sára Wienerová